

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.998>**Т. Барсукова,**старший викладач кафедри фізичного виховання
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СПОРТИВНОГО ПРАВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Спортивне право як самостійна галузь права лише починає розвиватися в Україні. У багатьох зарубіжних країнах світу зазначена галузь права як самостійна існує вже протягом багатьох років. Натепер визначення спортивного права за законодавством України залишається проблемним. Зазначене вказує на необхідність удосконалення правових норм, що регулюють спортивні правовідносини, більшість яких залишається нерегламентованою в українському законодавстві.

Актуальність теми дослідження зумовлена постійним розвитком спорту в Україні, що зумовлює необхідність удосконалення та кодифікації законодавства, яким регулюються спортивні правовідносини. Українське спортивне законодавство тільки формується й включає Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 № 3808-XII¹, Закон України «Про антидопінговий контроль в спорті» від 05.04.2001 № 2353-III і Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху і спорту вищих досягнень в Україні» від 14.09.2000 № 1954-III.

Чинні норми регулюють лише загальні стани, їх практично неможливо застосувати в конкретніших випадках на практиці. Ураховуючи низку про-

блем, що мають місце в українському спорті, позначеного законодавчого врегулювання, на нашу думку, недостатньо, а окремі положення нормативно-правових актів вимагають перегляду й істотного доопрацювання.

Наведене зумовлює вибір теми дослідження, свідчить про її актуальність як у теоретичному плані, так і з позицій договірної практики у сфері перевезень вантажів.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці таких науковців, як С. Алексєєв, В. Каменков, Є. Харитонов, О. Харитонова, Н. Голубева, О. Сафончик, Р. Кацуба, О. Костюченко, О. Моргунов, І. Процик, Р. Чередник, В. Юткін та інші.

Метою статті є науковий аналіз загальних положень законодавства України з метою визначення спортивного права, теоретичних і практичних проблем, що виникають у сфері спорту.

Перші правові акти, що регулюють громадські стосунки, у сфері спорту почали з'являтися з виникненням великих спортивних змагань. Так, одними з перших актів, що регулюють порядок організації змагань, прийнято вважати розпорядження старогрецьких царів про проведення Олімпійських ігор. Як правило, у цих актах містилися норми про припинення військових дій на час проведення спортивних змагань, про допуск до участі в змаганнях повноправних жителів Греції, не викритих

¹ Про фізичну культуру і спорт : Закон України 24 грудня 1993 року № 3808-XI. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 14. Ст. 80.

у здійсненні злочинів, про спеціальну фізичну підготовку перед Олімпійськими іграми, а також про клятву Зевсові щодо дотримання правил чесної гри.

Отже, історично організація проведення спортивного змагання призвела до необхідності створення конкретних правил підготовки, проведення й участі в такому спортивному змаганні, які можуть розглядатися як джерела спортивного права [16].

Видається, що схемний процес формування спортивного права можна представити так:

1. Люди починають змагатися між собою в певних вправах, починає формуватися певний вид спорту. Створюються організації, які здійснюють проведення спортивного змагання в певному виді спорту, розробляють акти (регламенти, положення, правила тощо), що регулюють порядок підготовки, проведення, участі в спортивному змаганні.

2. Спортивні змагання починають проводитися між спортсменами, спортивними організаціями різних держав. Починають створюватися міжнародні спортивні організації, які розробляють і затверджують єдині правила цього виду спорту, створюють документальну основу порядку організації спортивних змагань.

3. Міжнародні спортивні організації, що представляють різні види спорту, в процесі свого розвитку починають уніфікувати свої внутрішні акти з актами інших міжнародних спортивних організацій, поступово виробляючи єдині стандарти у сфері спорту з окремих питань (наприклад, стосовно встановлення й зміни статусу спортсменів і спортивних клубів, спортивних організацій, дотримання правил чесної гри, заборони використання допінгу, порядку вирішення суперечок, що виникають зі спортивних правовідносин). На цьому етапі формується так зване м'яке спортивне право [5].

Необхідно також відмітити, що певний вплив на акти міжнародних спортивних організацій і розвиток спортив-

ного права загалом робить практика розгляду спортивних суперечок міжнародними судами загальної та спеціальної юрисдикції.

4. Норми, вироблені міжнародними спортивними організаціями, признаються і починають застосовуватися в державах, що спричиняє прийняття нормативних правових актів, які регулюють спортивні правовідносини на державному рівні.

5. Держави об'єднують свої зусилля з уніфікації найбільш проблемних галузей розвитку спорту на міжнародному рівні за допомогою розроблення й підписання міжнародних договорів як двостороннього, так і багатостороннього характеру. На останніх етапах спостерігається процес формування національного й міжнародного спортивного права [5].

У правовій доктрині вироблено багато підходів до визначення спортивного права. Так, наприклад, С. Алексеев вважає, що спортивне право як відособлена група норм національного права може розглядатися як комплексна освіта, у якій шляхом уведення загальних понять, інститутів, прийомів і принципів регулювання об'єднується різномірний нормативний матеріал [4].

Білоруський науковець В. Каменков указує, що до розуміння сенсу спортивного права можна підійти з двох боків. У вузькому сенсі спортивне право – це всі норми права, що регламентують правовідносини, які виникають під час підготовки спортсменів, участі їх та інших осіб в організації й проведенні спортивних змагань. У широкому сенсі спортивне право охоплюватиме всі правові норми, що регулюють схожі правовідносини з різних галузей права й законодавство (цивільне, господарське, трудове, земельне, адміністративне, податкове, митне), але стосуються спорту [6].

Як самостійна галузь міжнародного права спортивне право сформувалося на початку 90-х років минулого століття. Його становлення і стрімкий розвиток зумовив створення Спортивний

арбітражний суд у Лозанні (Швейцарія) в 1983 році.

Юридичними аспектами спорту у світі зацікавилися ще в середині ХХ століття, адже більшість фахівців справедливо вважають, що правове регулювання спорту є однією зі складних і важливих проблем суспільства [8, с. 90–94].

Проводячи паралель із законодавством України, можна помітити низку спільних рис. Так, відповідно до положень Указу Президента України «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» [3], спортивна діяльність є одним із головних напрямів державної політики у сфері фізичної культури та спорту, що реалізується шляхом орієнтування українського суспільства на поетапне формування ефективної моделі розвитку фізичної культури та спорту на демократичних і гуманістичних засадах. В основу вказаної Доктрини покладено ідею задоволення потреб кожного громадянина держави у створенні належних умов для занять фізичною культурою і спортом.

Фізична культура як складник загальної культури, суспільними проявами якої є фізичне виховання та масовий спорт, визнана важливим чинником здорового способу життя, профілактики захворювань, організації змістовного дозвілля, формування гуманістичних цінностей і створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини [10].

Спорт в Україні як сфера правового регулювання характеризується змістовною єдністю та охоплює доволі широке коло суспільних відносин, проте відсутність єдиного систематизованого акта унеможливило створення дієвої моделі правового регулювання, яка могла бути зрозумілою для всіх суб'єктів спортивних правовідносин [10].

Нормативно-правові акти країн ЄС є комплексними актами, які вельми детально регулюють питання правового статусу суб'єктів спортивних правовідносин, спортивної підготовки й освіти

в галузі фізичної культури і спорту, захисту здоров'я спортсменів і протидії вживанню допінгу, організації занять спортом, обов'язків, пов'язаних зі спортивною діяльністю, порядку проведення спортивних заходів і їх висвітлення в засобах масової інформації, фінансування й державної підтримки спорту (особливо масового спорту і спорту вищих досягнень), правопорушень у галузі спорту й відповідальності за їх здійснення [5].

Українське законодавство, у свою чергу, також регламентує права громадян у сфері фізичної культури і спорту, засади державної політики й управління в цій сфері [2]. Разом із тим у тексті Закону України «Про фізичну культуру і спорт» простежується відсутність конкретики та цілісності. Прикладом тому є саме розмиття поняття «спорт», котре в українському законодавстві визначено як «діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них. Водночас виділено такі напрямки, як дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, спорт інвалідів тощо» [2]. Указана дефініція поняття «спорт» є доволі загальною, підтвердженням може вважатися той факт, що законодавцем залишено без уваги визначення параолімпійського та дефолімпійського спорту, які разом зараховані до категорії спорту інвалідів, хоча вказані терміни є широкоживаними в національному законодавстві.

Уважається, що спортивне право є самостійною галуззю національного права, яка регулює взаємовідносини у сфері фізичного виховання і професійного спорту. Вона знаходиться на збігу адміністративного, господарського, цивільного, трудового, кримінального, фінансового права. Звідси

виникають труднощі в його виділенні. Крім того, норми спортивного права не систематизовані, що породжує всілякі колізії на практиці й підвищує актуальність для науки.

Підтвердженням існування спортивного права як окремої галузі права є наявність відповідних суб'єктів, таких як спортсмени і спортивні організації, компанії, що спеціалізуються у сфері спорту, спортивні телевізійні й радіомовні канали, спонсори, агенти, виробники спортивних товарів тощо. Між позначеними суб'єктами спортивного права можуть виникати особливі, властиві спортивному праву правовідносин, до яких належить регулювання податкових стосунків у сфері спорту; правове регулювання професійного спорту; правове регулювання сфери студентського спорту; фізична культура й фізичне виховання; організаційно-правові основи державного управління фізичною культурою і спортом; правове регулювання дитячо-юнацького спорту; правові аспекти організації і проведення спортивних змагань; право інтелектуальної власності у сфері спортивної діяльності; правове забезпечення громадських фізкультурно-спортивних об'єднань; правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності.

Крім того, спортивне право має низку власних особливостей, серед яких – законодавчо встановлені санкції, властиві виключно цій сфері. Акцентується увага на ще одній особливості спортивного права, а саме спори, що виникають у цій сфері. Їх умовно можна розділити на чотири групи. По-перше, це спори, що стосуються виключно комерційної сторони правовідносин у сфері спорту. По-друге, це спори між спортсменами і спортивними організаціями, пов'язані з питаннями найму і працевлаштування спортсменів. По-третє, спори між спортивними організаціями щодо розподілу між ними функцій і повноважень. По-четверте, це спори щодо дисциплінарних санкцій, застосованих

спортивними організаціями до своїх членів та учасників.

Необхідність у вирішенні таких спортивних конфліктів і непорозумінь існує вже сьогодні, тому виникає потреба у вивченні нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у сфері фізичного виховання і спорту.

Ураховуючи вищевикладене, можна визначити спортивне право за законодавством України. Так, спортивне право – комплексна галузь права, що має своїм предметом громадські відносини з приводу організації й розвитку фізичної культури і спорту, а також громадські відносини, що складаються в процесі організації та проведення змагань.

У запропонованій статті надається загальна характеристика спортивного права як самостійної галузі права. Наголошується, що постійний розвиток спорту в Україні зумовлює необхідність удосконалення та кодифікації законодавства, яким регулюються спортивні правовідносини. Звертається увага на те, що нормативно-правові акти країн ЄС є комплексними актами, які вельми детально регулюють питання правового статусу суб'єктів спортивних правовідносин, спортивної підготовки та освіти в галузі фізичної культури і спорту, захисту здоров'я спортсменів і протидії вживанню допінгу, організації занять спортом, обов'язків, пов'язаних зі спортивною діяльністю, порядку проведення спортивних заходів і їх висвітлення в засобах масової інформації, фінансування й державної підтримки спорту (особливо масового спорту і спорту вищих досягнень), правопорушень у галузі спорту й відповідальності за їх здійснення.

Українське законодавство, своєю чергою, також регламентує права громадян у сфері фізичної культури і спорту, засади державної політики й управління в цій сфері. Чинні норми регулюють лише загальні стани, їх

практично неможливо застосувати в конкретних випадках на практиці. Ураховуючи низку проблем, наявних в українському спорті, можемо констатувати, що визначеного законодавчого врегулювання недостатньо, а окремі положення нормативно-правових актів вимагають перегляду й істотного доопрацювання.

Надається загальне визначення спортивного права як комплексної галузі права, що має своїм предметом суспільні відносини з приводу організації та розвитку фізичної культури і спорту, а також суспільні відносини, що складаються в процесі організації й проведення змагань.

Ключові слова: спорт, спортивне право, спортивні змагання, суб'єкти спортивного права, спортивні організації, спортсмени, фізична культура.

Barsukova T. Some issues of definition of sports law under the legislation of Ukraine

The proposed article provides a general description of sports law as an independent area of law. It is emphasized that the constant development of sports in Ukraine, necessitates the improvement and codification of the legislation governing sports relations. Attention is drawn to the fact that EU legal acts are complex acts that regulate in detail the legal status of subjects of sports relations, sports training and education in the field of physical culture and sports, protection of the health of athletes and combating doping, organization of sports, responsibilities related to sports activities, the order of conducting sports events and their coverage in the media, financing and state support for sports (especially – mass sports Sport highest achievements) offenses in the field of sports and responsibility for their implementation.

The Ukrainian legislation, in turn, also regulates the rights of citizens in the field of physical culture and sports,

the principles of state policy and governance in this sphere. The current rules regulate only general conditions and are practically impossible to apply in specific cases in practice. Given the number of problems that exist in Ukrainian sport, certain legislative regulation is not enough, and certain provisions of regulations require revision and substantial revision.

There is a general definition of sports law as a complex branch of law, which has as its object social relations concerning the organization and development of physical culture and sports, as well as those formed in the process of organizing and conducting competitions.

Key words: sports, sports law, sports competitions, subjects of sports law, sports organizations, athletes, physical culture.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про фізичну культуру і спорт : Закон України 24.12.1993 № 3808-XI. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 14. Ст. 80.
3. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту : Указ Президента України (зі змінами, внесеними згідно з Указом Президента від 21.10.2005 № 1505/2005 (1505/2005)). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1148%2F2004>.
4. Алексеев С.В. Спортивное право России. Правовые основы физической культуры и спорта : учебник для вузов / под ред. д. ю. н., проф. П.В. Крашенинникова. Москва : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2007. С. 148–158.
5. Бордюгова Г.Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України» : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 19 с.
6. Каменков В.С. Национальное спортивное право Беларуси: понятие, реалии и перспективы / ИБ «КонсультантПлюс: Беларусь». Минск, 2013.
7. Кацуба Р.М. Місце спортивного права в системі права України: перспективи розвитку. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 5. С. 250–252.

8. Костюченко О.А. До питання формування національного спортивного законодавства. Вісник Академії адвокатури України. 2012. № 3 (25). С. 90–94.

9. Моргунов О.А. Поняття та система джерел спортивного права. Форум права. 2011. № 2. С. 624–629.

10. Процик І. Термінологія спортивного права. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 171–174.

11. Апаров А.М. Спортивне право України : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Київ. держ. акад. вод. трансп. ім. гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного. Київ : Істина, 2012. 518 с.

12. Спортивне право України: сучасний стан і перспективи розвитку : тези доповідей міжнародної науково-практич-

ної конференції, м. Запоріжжя, 19 жовтня 2018 року / за заг. ред. М.О. Ткалича. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 76 с.

13. Спортивне право: актуальні проблеми : монографія / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонов, Н.Ю. Голубєва та ін. ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Юридична література, 2018. 235 с.

14. Харитонов Є.О. Спортивне право : навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 330 с.

15. Чередник Р.В. Спорт як сфера правового регулювання: загальнотеоретичний аспект. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 60. С. 556–562.

16. Юткін В. Индустрия спорта: правовые условия развития. URL: <http://www.bg-znanie.ru/article.php?nid=4843>.